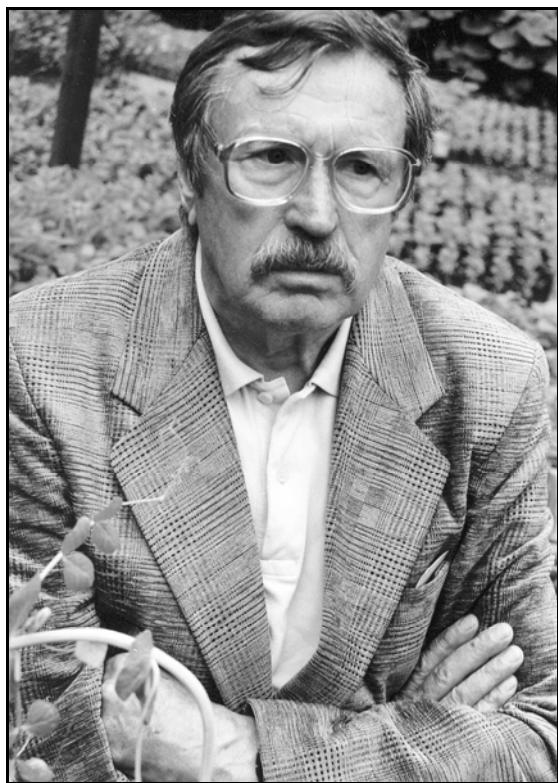

ГРКО СПРАВИМ ХВИЛИНУ МОВЧАННЯ...

(пам'яті доктора біологічних наук, професора Миколи Михайловича Чекаліна)

Раптово відійшов за межу вічності всесвітньо відомий вчений, генетик, селекціонер, прогресивний і невтомимий дослідник, автор цілої низки сортів пшениці озимої, гороху, проса, поборник нових методів і підходів у селекції рослин, засновник лабораторії селекції в ПДАА, вчитель та наставник, професор, доктор біологічних наук Микола Михайлович Чекалін.

*Нелегко на землі святій діла вершити,
та сил для справ благих ніколи не жалій.
Вогонь і жар душі в науку перелій,
аби своїм теплом усіх людей зігріти, –*

це життєве кредо гордо й несхибно проніс через усе життя цей титан думки і праці.

Професор М.М. Чекалін – кармічно зріла особистість, яка з'явилася на світ, аби пережити його фатальні миті. Його життя – це болючий і водночас хвилюючий документ сучасника, який, безперечно, є чесним свідченням своєї доби. І дійсно, руйнівний вектор епохи ХХ століття напрочуд точно збігається з вектором долі цієї незвичайної Людини, орієнтованої на траєкторію найвищої напруги – від першої миті до останньої...

Саме через такі постаті практично й транслюються прогресивні ідеї епохи.

Його біографія цікава, насичена подіями й віхами, – вона, безперечно, свідчить, що цією людиною завжди керував потяг до істини, до глибинної сутності речей.

Народився М.М. Чекалін 30 січня 1929 р. у селі Новиково Марушинського району Алтайського краю у сім'ї вільних сибірських селян. Новиково розташоване у мальовничому куточку південного Сибіру на згині річок Ніни й Бії.

Після закінчення десятирічки він вступив до Томського електро-механічного інституту залізничного транспорту, потім перейшов до Новосибірського сільськогосподарського інституту на агрономічний факультет, який і закінчив у 1953 році.

Після цього Микола Михайлович пройшов, як говорять, справжню кузню, де виковують кадри: сім років працював головним агрономом району, головою радгоспу, головним агрономом МТС (Гірський Алтай), а згодом – головним агрономом МТС колгоспу (Краснодарський край).

У Гірському Алтаї Миколі Михайловичу Чекаліну невдовзі після закінчення інституту довелося керувати великим радгоспом із розведення маралів у с. Черга – за кліматичними умовами й красою ландшафту це унікальне місце.

Досить нелегко було в суворі повоєнні роки піднімати господарство, – у двадцять із лишнім, як у нас говорять, керувати людьми. Саме тут, у Черзі, що лежить на Чуйському тракті, гартувався характер майбутнього вченого – сильний, яскравий, справжній.

У 1963 році Микола Михайлович закінчив аспірантуру ВІР, успішно захистив дисертацію, отримавши вчений ступінь кандидата біологічних наук, і був призначений директором Устимівської дослідної станції ВІР. Із часом став директором Полтавської обласної дослідної станції, після чого – завідуючим кафедри селекції, генетики і насінництва Полтавського сільськогосподарського інституту (1963-1977 рр.).

У 1975 р. Микола Михайлович захистив докторську дисертацію із генетики чини, а у 1977 році президентом ВАСГНІЛ був запрошений на посаду директора Всесоюзного НДІ зернобобових і круп'яних культур; із 1984 по 1987 рік – завідує відділом зернових і бобових культур ВІР (Санкт-Петербург).

У 1987 році він повернувся до України, в Полтавський сільськогосподарський інститут.

Не зважаючи на свій поважний вік, М.М. Чекалін сильним вийшов і на перевал своїх восьми десятків літ, не втрачаючи до останніх днів висхідного вектора й залишаючись в авангарді

розвою селекційно-генетичних відкриттів.

Микола Михайлович Чекалін ще в 70-ті роки минулого століття заклав глибокий фундамент школи вчених-селекціонерів Полтавщини, передбачаючи створення селекційного центру з широким використанням у селекції еколого-генетичного підходу, математичного моделювання, індексної селекції. Сьогодні, коли переглядаєш в Інтернеті міжнародний журнал «Agromage», вкотре переконаєшся у виключній популярності цього вченого в світі: лише за місяць його працями цікавилися понад 10 тисяч осіб. Особливий інтерес викликають такі напрями його досліджень, як генетичні основи селекції зернобобових культур на стійкість до патогенів, індексна селекція, кореляції кількісних ознак сільськогосподарських культур та ін.

Професор М.М.Чекалін керувався фігуральним: «Для науки немає віку». У свої 81 Микола Михайлович був сповнений наукових ідей і енергії.

Його справедливо можна віднести до так званих «покрашувачів», які прагнуть трансформувати все, що триває довше, ніж людське життя... Він – глобаліст і прихильник усього нового й прогресивного.

Новий потік прогресивних ідей він завжди вдало трансформував у наукові дослідження, книги, підручники, сорти рослин тощо.

За ці два десятиріччя професор М.М. Чекалін встиг зробити стільки, що іншому вченому вистачило б на все життя. Під його керівництвом створено 25 сортів сільськогосподарських культур – пшениці озимої, проса, гороху – і в кожному вкладено ідеї доктора біологічних наук, професора, генетика і селекціонера Чекаліна Миколи Михайловича.

Ті, хто мав щастя спілкуватися з цією незвичайною людиною, сходяться на одному: професор Микола Михайлович був не підвладний часу – завжди привітний, усміхнений, надзвичайно енергійний, він був здатний запалити зірку наукового натхнення та творчого пошуку у кожному зі своїх учнів. Він завжди вірив, що

У кожному з нас – зерно,

Якому ще треба зійти.

Щоб колосом стало воно –

Угору їти і йти...

Вчений завжди наголошував на тому, що кожна людина особлива по-своєму, тобто має талант, даний Богом, який вона не повинна закопувати чи обмінювати на земні блага. Найвищою людською цінністю професор Чекалін вважав духов-

не й інтелектуальне надбання.

Це була воістину чільна постать, з якою звіряє себе вже не одне покоління вчених.

Його визначальними рисами були неймовірна наполегливість, що іноді межувала з упертістю, принциповість і порядність. Такі особистості більше зорієнтовані на розвиток свого внутрішнього світу, будучи зануреними у власну інтуїцію.

З віком активність науково-педагогічної діяльності ювіляра все зростала: за 8 останніх років ним було опубліковано дві монографії, за одну з яких Президією Національної академії наук України йому присуджена премія ім. В.Я. Юр'єва (2004 рік), понад 30 статей у наукових журналах і збірках, у т.ч. і в європейських виданнях. Так, у 1997-1999 рр. на запрошення Європейської Комісії та за її фінансування професор М.М. Чекалін брав участь у науковій програмі CABINET (біотехнологія вуглеводів у зернобобових культур) і став співавтором монографії з аналогічною назвою, що вийшла в 2001 році.

Лише за останні вісім років Микола Михайлович вивів 4 сорту гороху, 2 з яких районовані й використовуються у виробництві, а 2 проходять Державне сортовипробування. Він також – один із основних авторів двох сортів проса, восьми сортів пшениці озимої інтенсивного типу.

Колектив НДІ агрономії працює нині над проблемою створення лабораторії молекулярних і білкових маркерів ДНК та використання методів ДНК у практичній селекції; напрацьовується матеріал із трансгенезу рослин, чим Микола Михайлович почав займатися ще в 1972 році.

Крім того, Микола Михайлович Чекалін – автор понад двохсот статей у наукових журналах і збірках, шести монографій, навчального посібника, має 16 авторських свідоцтв і патентів на методи селекції та нові сорти сільськогосподарських культур. Під його науковим керівництвом захищено 12 кандидатських і 6 докторських дисертацій.

Професор М.М. Чекалін мав, окрім усього іншого, широке коло інтересів, будучи відкритим для всіх сфер життя, миттєво реагуючи на всі зовнішні імпульси. Він, власне, уже за життя став частиною інформаційного поля Землі, й ми певні, що він ніколи не загубиться ні в часі, ні в пам'яті людській.

Так хотілось би в мрамурі його долю уславити,

Тільки ж він не у камені, а в живому – живе:

Кожне зерня лице його береже в своїй пам'яті,

Кожен колос по імені, наче батька, зове.

В.М. Писаренко, ректор, академік екологічної академії України,

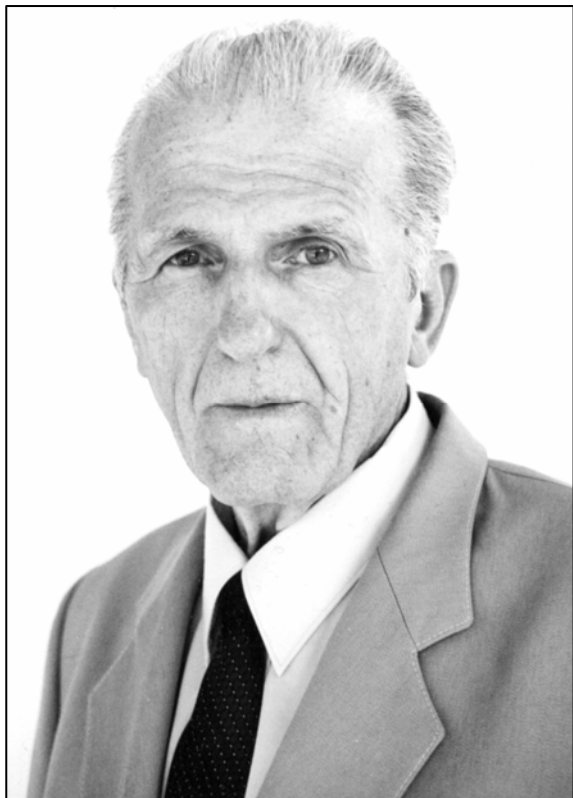
доктор сільськогосподарських наук, професор

В.М. Тищенко, колишній аспірант і докторант ювіляра, нині – доктор

сільськогосподарських наук, директор НДІ агрономії ПДАА

Л.О. Колесніков, кандидат біологічних наук

ВІДГОРІЛА СВІЧА... (пам'яті Анатолія Олексійовича Лихошвая)

20 січня 2010 року пішов із життя кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічного аналізу та статистики ПДАА, відомий поет-пісняр, член Національної Всеукраїнської музичної Спілки, лауреат другого фестивалю народної творчості (1987 р.) Анатолій Олексійович Лихошвай.

Народився Анатолій Олексійович Лихошвай 14 вересня 1928 р. у Полтаві у сім'ї залізничника. Його дитячі літа минули у селищі Герівка (околиця Полтави), що за Південним вокзалом. Селище лежало між двома блакитними річками-стрічками – Ворсклою і Коломаком, що не могло не позначитися на формуванні його пісенної душі. Після закінчення СШ №69 м. Полтави та залізничного технікуму виникло бажання піти навчатися далі.

У 1947 році він вступив до агрономічного факультету Полтавського сільськогосподарського інституту, а у 1952 році успішно його закінчив, де мав особливо дружні стосунки з поетом Петром Сенем. По завершенню навчання працював старшим агрономом Ровенського обласного управління сільського господарства, а в 1953-1957 рр. – в аграрному секторі Полтавської області.

У 50-х роках відбулася пам'ятна зустріч О.Л. Лихошвая з відомим поетом Олесем Юренком, який одним із перших розгледів у поетові-початківцеві неабиякий таланти, благословивши його на творчий шлях.

А.О. Лихошвай чимало зробив для розвитку вітчизняної статистики. Майже двадцять п'ять років він присвятив роботі в органах державної статистики, пройшовши шлях від районного інспектора до начальника обласного статистичного управління.

Трудовий і життєвий шлях Анатолія Олексійовича нерозривно пов'язаний зі статистичною наукою та Полтавською аграрною академією.

У 1957-1959 рр. працював у статистичному управлінні Київської, а в 1959-1981 рр. – Полтавської області (в тому числі з 1971 по 1981 р. очолював управління). Під керівництвом і за безпосередньої участі Анатолія Олексійовича проводились як складні статистичні дослідження показників розвитку Полтавської області, так і наукові пошуки у сфері вдосконалення методології статистичної науки.

У 1974 р. Анатолій Олексійович Лихошвай успішно захищає кандидатську дисертацію на тему «Основні виробничі фонди колгоспів та ефективність їх використання» і здобуває науковий ступінь кандидата економічних наук за спеціальністю «Статистика». На той час він був єдиним науковцем-статистиком на Полтавщині.

У 1981 р. А.О. Лихошвай у якості консультанта з організації державної статистичної служби був відряджений до Народної Республіки Конго. За півроку, повернувшись до Полтави, Анатолій Олексійович розпочав науково-педагогічну діяльність у Полтавському сільськогосподарському інституті. Проте до кінця життя він підтримував зв'язок зі статистичними службами Полтавського регіону, надаючи всіляку консультативно-методичну допомогу з питань статистико-економічного аналізу показників аграрної економіки.

10 років (із 1982 по 1992 рр.) очолював Анатолій Олексійович Лихошвай кафедру статистики та аналізу господарської діяльності ПДАА, якій віддав багато творчих сил і енергії, а з 1992 по 2009 рр. працював на посаді доцента кафедри. Провідними напрямками наукової діяльності А.О. Лихошвая були такі: розробка методологічних засад аналізу ефективності сільськогосподарського виробництва за категоріями господарств; використання статистико-економічних

методів в аналізі господарської та комерційної діяльності аграрних підприємств; удосконалення методики стратегічного та функціонально-вартісного аналізу.

Анатолій Олексійович залишив значний інтелектуальний спадок – понад 40 наукових публікацій, значну кількість методичної літератури, яка ввібрала в себе багаторічний досвід практичної роботи та наукових досліджень її автора.

Він постійно брав активну участь у підготовці навчально-методичних комплексів дисциплін, побудованих на інноваційних підходах до навчального процесу: індивідуалізації навчальних завдань, програмованому контролю знань студентів, використанні комп'ютерних технологій у навчальному процесі. Одна з останніх праць А.О. Лихошвай – електронний підручник з економічного аналізу, який дає змогу студентам вивчати дисципліну дистанційно.

Розповідь про цю багатогранну людину була б далеко неповною, якщо не сказати про творчу діяльність Анатолія Олексійовича. Анатолій Лихошвай – відомий поет-пісняр, автор віршів дев'яти збірок пісень, романсів і балад. Лише у фондах музею історії ПДАА зберігаються такі з них: «Пісні і романси» (1995), «Прийди, весно!» (1996), «Чарівна музика романсу» (1997), «Пісня про славне місто Полтаву» (2001), «Цвітуть рожево абрикоси...» (2008).

Ще у 60-х роках минулого вже століття в житті поета-пісняра відбулася зустріч із композитором Валентином Міщенком. Вона для обох митців стала пам'ятною й незабутньою, адже саме з того дня розпочалася їх творча співдружність як поета і композитора. А розпочалося все з пісні "Ромашки польові" (слова А. Лихошвай, музика В. Міщенка). Вірш-пісню було опубліковано на шпальтах газети "Зоря Полтавщини". Їх творча дружба тривала декілька десятиріч. Чимало пісень було написано спільно. Варто згадати хоча б такі, як "Полтавські галушки", "Ясна зоря", "А пісня лунає...".

Пісня "Полтавські галушки", можна сказати, стала візитівкою самодіяльного народного ансамблю пісні і танцю "Лтава" ім. В. Міщенка. Обірвалася їх дружба лише тоді, коли за межу вічності пішов Валентин Міщенко (грудень, 1993 р.).

До віршів поета-пісняра зверталось і звертаються чимало композиторів: Олексій Чухрай, Володимир Карлаш, Василь Якубович, Михайло

Савченко, Ігор Засульський та багато ін.

Василь Якубович поклав чимало його віршів на музику. Їх творчій доробок вилився в окрему збірку "Чарівна музика романсу" (Полтава, 1997 р.). До цієї збірки увійшов і романс "Горіла свічка воскова", котрий задушевно виконує народна артистка України Неллі Ножинова:

Згоріла свічка воскова,
Літа минули за літами,
Та раптом донесло вітрами –
І чую знову я твої слова ...

У творчій співдружності з композитором Ігорем Горбачовим народився й "Гімн Полтавської державної аграрної академії". До речі, слова Анатолій Олексійович написав у співдружності з професором А.Т. Опрєю.

Своєрідним підсумком понад 35-річної творчості стали сім тематичних компакт-дисків, до яких включено 102 музичних твори на його вірші, які виконуються народними та заслуженими артистами України, хоровими колективами області. А.О. Лихошвай – співавтор слів Гімну Полтавської державної аграрної академії.

Успіхи Анатолія Олексійовича на науково-педагогічній та літературній ниві відмічені багатьма відзнаками. Заслужений працівник культури України А.О. Лихошвай мав урядові нагороди: орден «Знак пошани» та медалі «Захиснику Вітчизни», «За трудову доблесть», «За доблесний труд», «Ветеран праці».

Скромним, глибоко порядним і надзвичайно працелюбним керівником, науковцем, педагогом був Анатолій Олексійович Лихошвай. Усі, хто знав Анатолія Олексійовича, поважали його за інтелігентність, принциповість, високий професіоналізм, сумлінне ставлення до праці, людяність, виняткову скромність.

Світла пам'ять про Анатолія Олексійовича назавжди залишиться у серцях його колег, учнів, однодумців. Його наукова та педагогічна спадщина, досвід організаторської та практичної діяльності у галузі державної статистики та на вищаєччій ниві слугуватимуть зразком для наступних поколінь науковців. А пісні його, багато з яких уже давно стали народними, рознесуть його славу по світу...

І в сім'ї великій,
У цвіту садів прекрасних
Буде жити він вовіки,
Як безсмертний наш сучасник.

А.Т. Опря, доктор економічних наук, професор

О.В. Єгорова, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень